

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{8}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 20. V Ljubljani, 31. oktobra 1913. Letnik XXX.

Obseg: Nekaj o gnojnici. — Ne bodite neumni. — O sestavljanju in setvi travnih mešanic. — Tudi gnojenje s kalijem je veljavno! — Letošnja vinska kupčija na Vipavskem. — Ne kupujte umetnih gnojil od agentov. — Gnojite jeseni in pozimi s Tomasovo žlindro. — Krmljenje z oljnimi tropinami. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

Nekaj o gnojnici.

Živinoreja nam daje dva za naše gospodarstvo veljavna odpadka: gnoj in gnojnico. Vrednost gnoja je splošno znana, žal, da se le malokje pravilno ravna z njim. Velikanske so posebne izgube za poljedelce, ker ne rabijo gnojnice. Neštetokrat se je že poučevalo o tem, vendar je še veliko število kmetovalcev, ki ne vedo, da je gnojnica iste vrednosti kakor gnoj, da vsebuje redilne snovi v rastopljivi obliki, kakor jih vse rastline prav lahko rabijo. Prava zapravljalnost je, če poljedelcu odteka gnojnica z dvorišča in se izgublja v starih, neiztrebljenih jarkih.

Znan strokovnjak, ekonomijski svetnik dr. Böhme, imenuje to največji gospodarski greh. Poslušajmo, kaj pravi nadalje ta znameniti in skušeni strokovnjak. »Gnojnica je izvleček iz gnoja pravtako, kakor je juha izvleček iz mesa. Le mislite si dolgi obraz moža, ki je ves dopoldan pridno in naporno delal in se že naprej veseli kroznika dobre juhe, ko pa pride domov, mu žena pove, da je juho izlila skozi okno. Ravno tako je tam, kjer odteka gnojnica; z vsakim litrom gnojnice izgubi posestnik pol vinarja.

Če se pri hiši izgubi kaka krona, je takoj vsa družina na nogah in preišče vse kote v hiši, na dvorišču in na vrtu; nihče se pa ne briga, če dan za dnevom in leto za letom odteka gnojnica, ki je vredna marsikak bankovec, z dvorišča in se izliva v vaški potok. Ravno sedaj, ko ima kmet vedno večja plačila, bi bilo potrebno, da gleda na vsak vinar. Kako prav bi mu prišle te krone, ko je treba plačati davek ali pa poravnati kako drugo plačilo.

Kakor cekine shranjujejo v varne blagajnice, tako se mora tudi gnojnica spravljati v dobro zidane in s cementom ometane gnojnične jame; nobena kapljica se ne sme izgubiti.

Pri vsakem vzornem gnojišču se razen gnojnične jame potrebuje še dobra gnojnična pumpa.

Iz gnojnične jame se gnojnica zvozi na polje in travnike, kjer zelo pospešuje rast — pa le, če se pravilno rabi.

V gnojnici je precej dušika in kalija, pa prav malo fosforove kisline. Rastline pa potrebujejo za krepak razvoj vse tri redilne snovi. Če gnojimo le z gnojnico, brez pridatka, manjka rastlinam fosforove kisline. Na takšnih travnikih je vedno manj dobrih trav in detelj, namesto njih se pa prikažejo različne plevelne rastline, ki potrebujejo veliko dušika, kakor srpje, gabez in medvedove tacke.

Gnojnica sama pospešuje torej le rast različnih plevelnih rastlin.

Živina tako krmo le nerada žre, daje malo mleka in mesa, pa tudi sušenje te krme je zelo težavno. Debeli, sočnati, veliki listi se le počasi suše, treba jih je večkrat obračati; človek izgubi veliko časa, poleg tega pa odpade veliko listov in cvetov raznih nežnih trav in deteljc. Krma torej postane v vsakem oziru manj vredna in izgubi mnogo redilne vrednosti.

Podoba 126. nam kaže vaški travnik, kamor neprenehoma pomalem priteka z bližnjega dvorišča gnojnica. Prav dobro vidimo, kako je tukaj gnojnica vzrok, da je na travniku največ velikolistnega srpja in le malo dobrih trav. Tudi na začasnih travnikih se opazuje isto. Poljedelec, ki to vidi, postane nevoljen in večkrat vso krivdo zvrča na vzorno gnojišče in gnojnično

jamo. Seveda so taki nazori popolnoma napačni in bi lahko hudo škodovali poljedelstvu.

Z gnojnico bomo dosegli zaželeni trajni in popolni uspeh — to se pravi, pridelali bomo veliko dobre in okusne krme — če ji dodamo kako gnojilo, ki vsebuje fosforovo kislino, n. pr. na 1 oral 250 kg Tomasove žlindre. Isto naj se stori, če gnojimo s hlevskim gnojem.

Če pa travnikov ne gnojimo z gospodarskim gnojem, tedaj moramo dodati še kalija, da preskrbimo rastline tudi s to redilno snovjo. Najboljše in trajne uspehe dosežemo, če gnojimo obenem s Tomasovo žlindro in s kajnitom (oziroma s kalijevo soljo). Tako se fosforova kislina najbolje porabi.

Če se na ta način pravilno gnoji, lahko rečemo, da so travniki najvažnejši činitelj v našem gospodarstvu. Pri taki oskrbi travniki ne bodo več ubožali, ostali bodo rodovitni, dali bodo več krme in naši dohodki se nam bodo povišali. Pozabiti seveda ne smemo še na

riše neprestano poučujejo in jih svare. Udje naše družbe so po „Kmetovalcu“ dovolj poučeni, in zato smo prepričani, da ne nasedajo sleparjem, ki stavijo neveščim kmetom limanice in jih nanje love, t. j. jim nepotrebno iz žepa krađejo denar.

Pred kratkim umrl ameriški bogatin Morgan, ki je zapustil ogromno premoženje, je izdal knjigo, kjer je popisal svoje življenje in način, kako je bogatel, ter je končno dal migljaje, kako priti do denarja. Med drugim je odkritosrčno izrekel, da za trgovca ni nepošteno, če zna izkoristiti neozdravljivo ljudsko neumnost. O tej njegovi trgovski morali se ne bomo prerekati, kajti končno ima mož nekoliko vendarle prav. Kaj hočemo, saj celo država živi od neumnosti. Kdo more tajiti, da pijančevanje ni le veliko zlo, ampak tudi velikanska neumnost. Od neumnosti pijancev ima država največji dobiček, kajti davek na opojne pijače največ nese. In potem tista nesrečna mala loterija, ki nese državi na leto blizu

20 milijonov kron in je tudi le prav preprosto izkoriščanje ljudske neumnosti. Sedaj dobimo k mali loteriji še razredno loterijo, ki bo le v toliko boljša, da se bo izkoriščala neumnost dobrostojnejših in omikanejših slojev, dočim se bo revnejšim slojem prizaneslo.

Ne mislite, da je le kmet neumen; neumnost je v vseh slojih doma, in ni je tako neumne reči, da bi ne našla svojih pristašev. V krogih, ki se imajo za najbolj izobražene, nahajamo dostikrat več neumnosti, lehkovernosti, babjevnosti itd. kakor na kmetih.

Neumnost je najdražja stvar na svetu, t. j. svojo neumnost mora človek drago plačevati. Prav ima nemški pesnik, ki

pravi: Proti neumnosti se bogovi zama n bore.

Naj ne bo nihče preošaben in naj ne misli, da ga nihče ne more na led speljati, kajti končno pride vendar prekanjen človek, ki zna tudi takega ošabneža ogoljufati. Vsi smo slabotni ljudje iz krvi in mesa, zato je neumnost, če kdo trdi, da je samo kmet neumen. Tudi gospoda je silno neumna, in od nje iztisnejo sleparji veliko več denarja kakor od kmetov.

Če kmet mora svojo neumnost drago plačati, se temu ni čuditi, kajti on nima dovolj prilike, da bi spoznal vse zlobnosti sveta.

Človeška neumnost je neozdravljiva, zato nismo tako neumni, da bi jo hoteli ozdraviti. Pač je pa naša naloga kmetovalce poučevati v strokovnem oziru in jih zlasti svariti pred sleparji, ki kmetijsko stroko izrabljajo za sleparjenje kmetijskih ljudi, da jih neusmiljeno izžemajo in odirajo.

Na dve reči opozorimo ude naše družbe, da ne prestando poučujejo svoje nevedne tovariše. Ti dve reči sta razne redilne štupe in razna krmila, ki jih sleparji pod izmišljenimi imeni prav drago prodajajo,

Podoba 126.

nektera druga dela. Vsako leto jeseni naj se travniki dobro prebranaajo, mokre je treba osušiti z jarki ali z drenažnimi cevmi, nadležni plevel pa izpuliti spomladi, ko je zemlja vsled dežja premočena.

Pri sedanjem pomanjkanju in druginji delavskih moči nam njive ne dajejo zadovoljivega dobička, živina pa ima vedno precej visoko ceno. Zato moramo obračati na travnike veliko večjo pozornost, kakor dosedaj.

Travniki bodo hvaležni deli našega gospodarstva, vsak izdan vinar se nam bo z obrestmi povrnil; pridelali bomo dobro v resnici redilno krmo.

Slabi travniki dajejo le malo in slabo krmo, in s to moremo zopet rediti le majhno število slabe živine.

L. Stocker.

Ne bodite neumni!

Ta spis ne velja toliko udom naše družbe, kolikor drugim našim kmetovalcem, ter ima namen naše ude prositi, da svoje nevešče kmetijske tova-

ter umetna gnojila, ki jih sleparski trgovci silno pretirano drago prodajajo, dasi ne vsebujejo dovolj in pravih rastlinskih hranilnih snovi.

Vsi redilni praški za živino in razna krmila z izmišljenimi imeni niso nič drugega kakor sredstvo, neveščega kmeta oslepariti. Pravilno oskrbovana živina je zdrava in izhaja z dobrimi krmili, ki so vsakemu znana in ki je njih sestava splošno znana. Za lepo škatljico redilnega živinskega praška, ki ni nič drugega kakor mešanica klajnega apna, kake slabe moke ali otrobov, zdrobljenih brinovih jagod, malo kalmeža in kumina, boš plačal z veseljem celo krono, dočim vse skupaj moreš sam narediti za 5 vinarjev! 95 vinarjev gre iz revnega kmečkega žepa v nikdar siti žep mestnega sleparja. Nam se seveda ne verjame, zato ker ne obetamo nič nenačelnega, a sleparju, ki Vam obljubi z eno škatljico redilnega praška odebeliti prasiča, pa seveda z največjim veseljem verujete. Slepar skriva pred Vami, iz česa obstoji njegovo hvalisano krmilo, in ta tajnost se Vam zdi imenitna ter pričakujete od nje čudežev, nam pa ne verjamete, če Vam priporočamo dobra krmila s pravim imenom in Vam ne le povemo, iz česa so, ampak še celo jamčimo za vsebino.

Enako se godi tudi s prodajo umetnih gnojil. Pride k Vam agent, ki Vam gostobesedno ponuja in proda razna umetna gnojila posebej za fižol, žito, travnik, vinograd itd., ter kupite presneto drago mačka v žaklju, ker Vam potem pošlje blago, ki je komaj polovico tistega vredno, kar ste plačali, in niti ne veste, kaj je v dotičnem gnojilu. Nakup umetnih gnojil v manjših množinah mora vedno sloneti le na zaupanju do prodajalca, ki jamči za vsebino, kajti majhnemu kupcu se ne izplača, da bi umetna gnojila dal kemijsko preiskati, in se torej mora zanesti na poštenost prodajalca. Naša družba pri oddaji umetnih gnojil daje vsestransko jamstvo in jih oddaja tako ceno, kakor jih ne more oddajati noben prekupec, kajti družbeni urad je plačan iz drugih sredstev, ni mu treba služiti pri gospodarskih potrebščinah, ki jih oddaja, in družbi popolnoma zadoštuje, da so stroški pokriti. Ali menite, da so agentje zastojni in da prodajalci delajo iz ljubezni do kmetov? Ne in desetkrat ne; edni njih namen je, bogateti od kmečke neumnosti.

Vi vsi, kar Vas je udov kmetijske družbe in ste vsled branja „Kmetovalca“ dovolj poučeni, svetujte svojim stanovskim tovarišem, ki so nevešči in zato žrtve brezvestnih ljudi, da naj nič ne dajo na hvalisanje raznih krmil in umetnih gnojil, ki se prodajajo z nepravilnim imenom, in svetujte jim, naj vsakemu takemu agentu kar preprosto vrata pokažejo in jim povedo, da morejo dobiti vse gospodarske potrebščine, torej različna močna krmila in umetna gnojila, pri c. kr. kmetijski družbi po najnižji ceni in z zajamčeno vsebino.

Izkušnja nas uči, da ta naš oklic ne bo veliko izdal, kajti neumnost je neozdravljiva bolezen, toda mi smo spolnili svojo dolžnost in si umijemo roke.

O sestavljanju in setvi travnih mešanic.

(Po dr. T. vitezu Weinzierlu preložil in priredil inženir Jak. Turk).
(Dalje.)

25. O krmskem donosu travnih mešanic.

Jasno je že naprej, da prekašajo pridelki z umetnih travnikov in travnih deteljin pri strokovnjaški

napravi in umnem obdelovanju pridelke z naravnih travnikov tako glede množine, kakor tudi glede kakovosti. Pri tej priliki mi je opozoriti na zelo razširjeno in prav tako napačno mnenje o času košnje.

Večina kmečkih posestnikov kosi svoje travnike tako pozno, da so trave in druge travniške rastline že večinoma semensko zrele in prav zaradi tega manjše krmske vrednosti. To store, ker menijo, da mora krma dozoreti, da se pomladi travnik z izpadom semena.

Prava doba košnje je marveč dana po cvetnem času trav, predvsem pasje trave, in to še zlasti na umetnih travnikih, ker imajo trave v tem stanju razvoja največjo krmsnost (krmsko vrednost) in dajejo obenem največji pridelek.

Razpredelnica IV.

Številka	Vrsta krmске mešanice, odnosno travišča	Povprečni krmски pridelek na leto	
		hektar	oral
		v metriških stotih	
1	Travna deteljina (3 letna)	62	36
2	Čista domača detelja	40	22.8
3	Travna mešanica z lucerno (6 letna) . . .	69	40
4	Lucerna, čista setev	90	51.3
5	Travna mešanica z esparzeto (6 letna) . .	62.5	36
6	Esparzeta, čista setev	35	20
7	Menjalni travnik na dobrih tleh (5 leten) .	70	40.5
8	Menjalni travnik na pustih tleh (5 leten) .	45	34
9	Samozasevna ornica (Štajersko)	26.7	15.2
10	Stalni travnik na dobrih tleh	52	30
11	Stalni travnik na pustih tleh	32	18.5
12	Naravni travnik, obdelan in pognojen . . .	20	12
13	Naravni travnik, zanemarjen, z enkratno košnjo	6	3.5
14	Planinski travnik, 1400 metrov nadmorske višine (Weinzierlova mešanica iz semena dolinskih rastlin)	70	40.5
15	Naravni planinski travnik, 1400 m nadmorske višine (na naplavljenih tleh Sandlinške planine)	24	14

Poskusne setve z različnimi mešanicami, izvršene po že opisanih splošnih načelih na naših poskusnih poljih, in skušnje, pridobljene na podlagi poljskih poskusov za pridelovanje krme, ki so se vpeljali po najraznovrstnejših delih Avstrije, kakor tudi večje nove naprave so podale nadvse ugodne uspehe. Povprečni pridelki krme v primeri z nekaterimi naravnimi travniki in čistimi setvami so razvidni iz predstoječe razpredelnice.

Opombe k razpredelnici IV.

Pridelki mešanic za stalne travnike so pri primernem gnojenju (vsaki dve leti) in obdelovanju navadno neizpremenljivi od petega leta naprej.

Tu navedeni pridelki krme so vzeti pri številki 1., 3., 5., 7., 8., 10., 11., 14., in 15., iz poskusnega izida poljskih poskusov za pridelovanje krme na dolinskih in planinskih poskušališčih c. kr. priglédne postaje za semena na Dunaju, štev. 12. in 13. sta vzeti iz krmskih pridelkov, ki sem jih izsledil v Dunajskem lesu (približno 650 metrov nad morjem), štev. 2., 4., in 6. so vzete iz Hitschmannovega Vademekuma, štev. 9. pa iz statističnega letopisa c. kr. ministrstva za kmetijstvo iz leta 1908.

26. O dobičkonosnosti umetnega pridelovanja krme.

Dobičkonosnost umetnega pridelovanja krme ni dana samo v prej navedenih bogatih pridelkih, ampak tudi v boljši kakovosti krme ter v ugodnejšem razmerju njenih hranilnih snovi, saj so se pri sestavljanju semenjskih mešanic uvaževale le rastlinske vrste, ki dajejo mnogo dobre krme.

Če se krma natančno preišče, tedaj se vidi, da so čisto prav obilni pridelki z marsikaterih, zlasti z gnojnic pregnojenih naravnih travnikov in tudi z gorskih samozasevnih ornih posledica nekterega tamkaj prav nakopičenega in ničvrednega plevla. Med tem plevelom so poglavitno zastopane naslednje rastline, in sicer trebelje (*Chaerophyllum cicutaria* Vill.), dežen itd. ter na solnograških gorskih samozasevnih ornih raznovrstne kislice (*Rumex crispus* L. in *R. obtusifolius* L.), mačehe, kadulje itd., ki povzročajo v poletnem času vsakokratno značilno in tudi pri neukem pozornost vzbujajočo barvo (belo, rdečkasto, vijoličasto, modro itd.) travniškega površja.

Dobičkonosnost umetnega pridelovanja krme je na najenostavnejši način razvidna iz naslednjih računskih zgledov, pri čemer so se zaračunili le prej navedeni povprečni pridelki krme, potem stroški za travno seme, za delo pri posetvi in za zaščitni sadež. Nasprotno se pa ni zaračunilo gnojenje in pripravljeno obdelovanje sveta itd., ker je potrebno tudi pri vsakem drugem obdelovanju. Prav tako se ni zaračunilo tudi poznejše gnojenje in oskrbovanje naprave, ker so ti izdatki za vsa trajnejša travišča skoraj eninisti.

Razpredelnica V.

	Stroški na oral								Povprečni pridelek od 2. leta dalje na oral			
	Travno seme				Oves kot zaščitni sadež				Delo pri posetvi			
	K		h		K		h		K		h	
	avstr. veljaja		avstr. veljaja		avstr. veljaja		avstr. veljaja		avstr. veljaja		avstr. veljaja	
Menjalni travnik, mešanica števil II. v razpredelnici III.	49	—	11	—	10	—	70	—	40.5	243	—	173
Samozasevna orni- ca (naravna zaledenitev, Štajersko)	—	—	—	—	—	—	—	—	25.0	150	—	150
Stalni travnik, mešanica št. III. v razpredelnici III. . . .	64	—	11	—	10	—	85	—	30.0	180	—	95
Naravni travnik (Štajersko)	—	—	—	—	—	—	—	—	20.0	120	—	120

Ker je, kakor uče izkušnje, krmski pridelek primerne travne mešanice v ugodnih razmerah že v letu posetve najmanj enak povprečnemu pridelku s samozasevnih ornih, oziroma s srednjega naravnega travnika, in ga čisto celo prekaša, se tu ni zaračunil. Iz predstoječe razpredelnice se pa vidi, da so stroški posetve pokriti že v drugem letu (torej v prvem letu rednega užitka) in da je mogoče vrhuntega doseči še čisti dobiček, ki znaša pri menjalnih travnikih ali ornih K 173 in pri stalnih travnikih K 95 na oral.

Če bi pa hoteli popolnoma natančno izračunati dobičkonosnost, tedaj bi morali pritegniti v račun tudi kakovost pridelane krme, to je njeno krmsko vrednost. Na žalost pa je, kolikor mi je znano, dozda še prav malo kemijskih analiz mešanic za stalne travnike¹⁾, kakor tudi mešanic za travne deteljine²⁾ z dve- do triletno rabo in prav nobene mešanic za menjalne travnike.

Vsekako pa bi govoril ta način preračuna še mnogo bolj v korist umetnega travništva, ki donša po tej razložbi tolik dobiček, kakor ga ne donša niti žito in tudi ne kupčijsko rastlinstvo v krajih s podnebjem, ugodnim za pridelovanje krme, kjer prevladuje živinoreja.

Tudi gnojenje travnikov s kalijem je velevažno!

Pri nas je gnojenje travnikov z umetnimi gnojili že zelo razširjeno, a večina naših kmetovalcev ne pojmuje pravilnega tega gnojenja in navzlic mnogim poukom ne ve razločevati posameznih umetnih gnojil z ozirom na hranilne snovi, ki se v njih nahajajo.

Pri nas najrajši gnojijo samo s fosfatnim gnojilom, bodisi s Tomasovo žlindro ali s superfosatom, ker takoj vidijo velik učinek, a pozneje se pokažejo razočaranja; rast opeša, na travnikih prične rasti mah, resje in lišaji, in tak pokvarjen travnik se ne popravi, če se nanj zvozijo tudi celi kupi hlevskega gnoja. Hlevski gnoj je pač najimenitnejši, dober je pa le tisti, ki ima v sebi vse rastlinske hranilne snovi v zadostnih množinah, kar pa pri našem hlevskem gnoju ni, in če se z enostranskim gnojenjem zemlja izsesa, potem ne pomaga veliko tak naš hlevski gnoj.

Pri gnojenju s samo fosforovo kislino imamo v pričetku res lep in očiten učinek, ki pa kmalu poneha, ker rastline s pomočjo fosforove kisline vzamejo iz zemlje tudi druge hranilne snovi, ki jih v zemlji ni veliko in ki jih nismo s kakim drugim umetnim gnojilom dali istočasno s fosforovo kislino. Ena takih rastlinskih hranilnih snovi je **kali**, ki naši kmetovalci največkrat sploh ne mislijo nanj, ali se pa nanj sploh ne marajo ozirati. Umno gnojenje je le tisto, kadar se rastlinam dajo vse potrebne hranilne snovi, torej tudi kali. Kdor ne upošteva te temeljne resnice, ne bo nikdar dosegel pravega uspeha, narobe, trpel bo le škodo.

Gnojenje s kalijem res ne kaže tako očitnega uspeha, zato se ga naši ljudje iz napačnega umevanja neradi poslužujejo, **dasi tudi kali prav znatno pomnožuje pridelek**, saj vsak kmetovalec pozna imenitni učinek pepela, ki je slednjič pravzaprav skoraj izključno kalijevo umetno gnojilo.

Ne gre pa samo za večji pridelek, ampak tudi za kakovost pridelka, kajti pridelano seno je za krmo, in **le tista krma, ki ima v sebi dovolj kalija, pomaga poleg fosforove kisline učiniti dober in zdrav razvoj živine.**

Sedaj jeseni in pozimi, ko je najpripravnejši čas gnojiti travnike z umetnimi gnojili, Vas kmetovalce pozivamo v Vašo korist: **ne gnojite edinole s Tomasovo žlindro in z gnojilco, ampak tudi s kakim umetnim gnojilom, ki ima kali v sebi.** Taka umetna gnojila,

¹⁾ Glej pl. Weinezierl: „Alpine Futterbauversuche“, Dunaj, 1902, str. 204. in d.

²⁾ Glej T. Dietrich in J. König: „Zusammensetzung und Verdaulichkeit der Futtermittel nach vorhandenen Analysen und Untersuchungen“, 11. izdaja, Berlin, 1891, zv. 1., str. 191. i. n.

ki jih imenujemo kalijeva gnojila, so pepel, kajnit in kalijeva sol. Pepela imamo premalo in ga sploh bolje druge porabimo, zato mešajmo Tomasovo žlindro s kajnitom, ki ima v sebi 12 do 14% kalija, ali s kalijevo soljo, ki ima v sebi 40 do 42% kalija. Zaradi cene se pri nas najbolj izplača rabiti kot kalijevo gnojilo kalijevo sol.

Pri nas je gnojenje s kajnitom ali s kalijevo soljo še iz drugega stališča izredno važno, kajti ta gnojila delajo zemljo vlažno in rastline manj občutljive proti mrazu. Ker naši kraji kaj radi trpe po suši in ker so naše pomladi navadno zelo mrzle ter radi nastopajo pozni mrazovi, zato ta kalijeva gnojila bolj alimanj popravijo te nepravilike.

V deželah, kjer prebivajo strokovno dobro izobraženi kmetovalci, poznajo veliko vrednost gnojenja s kalijem, in zato je tamkaj poraba kalija silno velika in celo rase od leta do leta. V Nemčiji n. pr. porabijo na kvadratni kilometer obdelane zemlje na leto 2000 kg čistega kalija, v Avstrijski Šleziji, kjer je umno kmetijstvo v Avstriji najbolj razvito, ga pa porabijo samo 230 kg, pri nas na Kranjskem pa doslej celo le 60 kg. Ta števila kažejo, kako daleč smo pri nas na Kranjskem še zaostali glede umnega gnojenja. Sicer mi Kranjci nismo v Avstriji glede porabe kalija zadnji, smo celo med prvimi, a storiti moramo še veliko, da dosežemo druge naprednejše dežele. Naša družba je glede porabe kalija že mnogo storila, saj je ona njega porabo sploh vpeljala v deželo.

Letošnja vinska kupčija na Vipavskem.

Ker se je pričelo po raznih, zlasti po nemških trgovskih in strokovnih listih mnogo in raznovrstno poročati o letošnji vinski letini, o dobroti ali kakovosti posameznih moštov v raznih krajih vipavske doline in ker se razmotrivajo in navajajo tudi vzroki septembrske in oktobrske ne baš povoljne vinske kupčije, hočem nakratko tudi na tem mestu podati nekoliko tozadevnih pojasnil o kolikor toliko ponesrečeni letošnji akciji s prodajo vinskega mošta.

Letošnja vinska letina je v vsakem oziru dobra, posebno kar se tiče množine, kajti samo v kranjski vipavski dolini se računa letošnji pridelek na okroglo 45.000 hl. Zato so pa mali vinogradniki skušali čim prej prodati svoj pridelek, in sicer že kot mošt, takoj izpod stiskalnice, kar je vsekako odobravati, posebno če se doseže primerna cena in če kupec vso kupnino tudi takoj našteje.

Ravno letošnjo jesen se je nudila Vipavcem ugodna prilika, da dosežejo ta cilj, kajti došlo je na Vipavsko jako veliko kupcev z Niževavstrijskega in Gornjeavstrijskega, s Štajerskega, Koroškega in od drugod, ki so sklenili in so tudi voljni bili plačati za letošnje mošte takoj izpod stiskalnice po 28—36 K za hektoliter.

Trgovci ali pravzaprav njih posredovalci pa niso sklenili dovolj jasnih pogojev, niso namreč navedli koliko sladkorja najmanj mora imeti vsak mošt za to ceno, in ker so ti silili na posamezne vinogradnike, da čim prej prično dovažati mošt na kolodvor, jih je, žal, mnogo pričelo prezgodaj trgati, in sicer tem prej, čim slabša in mrzlejša je lega. Mnogi se tudi niso ozirali na slabo vreme, in posledica je bila, da so imeli taki

mošti, namesto kakor običajno, vsaj 14% sladkorja, samo 13, 12 in 11%; celo tudi samo 10½%.

Ker niso mogli vsi prodajalci deloma vsled primanjlovanja delovnih moči in vprežne živine in tudi ne vsled velike oddaljenosti koj po trgatvi, odnosno po prešanju, spraviti svoj mošt do kupcev na kolodvor, je med tem časom vsled gorkote že nekaj odstotkov sladkorja pokipelo, tako da so imeli posamezni gorenji mošti samo še 7—11%. To je dalo povod raznim sumničenjem od strani kupcev in tudi raznim ugovorom glede pogodb, vsled česar so pričeli cene zniževati, na 26, 24 in celo na 22 K, in nazadnje so nekateri kupci pogodbe sploh razveljavili ter jo odkurili, pustivši že dane are v nemar.

Lehko se pa reče, da jih k temu ni primoralo zgolj dejstvo, da ponujani mošti niso imeli one sladkobe, kakor so jo želeli kupci, marveč je tudi mnogo na nje vplival nepričakovani znatni padec moštnih cen na Tirolskem in na Ogrskem.

Da se odvrnejo sumničena trgovcev glede ponarejanja nekaterih moštov, sem jih večkrat pregledal ob raznem času, v kletih posameznih vinogradnikov in prekupčevalcev ter tudi na postaji v Ajdovščini ter sem dal tudi analizirati nekaj od kupcev zvrženih moštov najnižje vrste, in uspeh analiz je bil v vseh slučajih, da odgovarjajo predpisem vinskega zakona, t. j. da proti pristnosti ni pomislekov.

To sem tudi obelodal potem v trgovskem nemškem listu „Neue Wein-Zeitung“ z dne 11. in 19. oktobra t. l. ter sem to še nekterim kupcem posebej sporočil.

Ne sme se pa misliti, da velja točasno preiskovanje za vse vinogradnike in za vsa njihova vina, marveč se bo to preiskovanje še pogostokrat nadaljevalo, kajti so še vedno skrajno neprevidni in nepošteni ljudje, bodisi kmečki ali gosposki, ki hočejo z nepostavno vinsko manipulacijo obogateti. Taki goljufi pa večkrat prevarijo sami sebe, škodujejo kupcu in vzamejo ugled vsej občini.

Vsak pridelovalec in prodajalec vina naj se torej strogo ravna po predpisih vinskega zakona iz leta 1907. (tega mora imeti glasom § 10. v. z. vsak pridelovalec in prodajalec vina vidno obešenega v kleti ali v točilnici), da ne bo imel opraviti s sodnijo, iti v zapore ali plačevati visoke denarne kazni ter se mu še povrh njegovo uradno zaseženo vino ne izlije na cesto, kakor se je zgodilo že v več slučajih, zlasti z istrskimi vini.

K sreči je večina vinogradnikov zvršila glavno trgatve šele koncem septembra in v prvi polovici oktobra vsled česar so imeli vsi ti mošti, ker je bilo ves čas jako lepo vreme, 14—18 in iz boljših izbranih trtnih vrst celo do 21%, povprečno torej 15—17% sladkorja, kar odgovarja povprečno 9—11% alkohola. Vina boljših, finejših vrst bodo imela tudi 12—13% alkohola. Seveda bodo imela slabejša vina tudi samo 6½—8% alkohola.

Da popravi začetkom navedeno napako ter da dobi primerno, t. j. po okusu in moči za splošno kupčijo odgovarjajoče vino, naj oni, ki vina še ni prodal, zmeša iz pozneje trganega grozdja napravljeni mošt z moštom ali vinom prezgodaj trganega grozdja. To lahko stori že sedaj ali pa prihodnji mesec, odnosno decembra, ker se isti kupci najbrž vrnejo pozneje, ko se mošti že učistijo.

V prihodnje naj se pa nikdo ne prenaagli s splošno trgatvijo, četudi bi ga v to sililo slabo vreme ali zapepljene cene.

Fr. Gombač v Ljubljani.

Gnojite jeseni in pozimi s Tomasovo žlindro!

V današnjih gospodarskih razmerah dobiva kmetovalec pri reji živine največ, in sicer stalnega ter zanesljivega dobička, zato mora razumen gospodar napeti vse sile, da z umno rejo, vzrejo in oskrbo živine ta dobiček resnično tudi dobi in ga dosledno množi.

Podlaga dobičkonosni živinoreji je pridelovanje zadosti in prave krme ter pravilno krmljenje.

Naša poglavitna krma za goved je razno seno, oziroma tudi zelena klaja s travnikov, deteljišč, njiv in pašnikov. Če naj veliko pridelamo, moramo seveda tudi redno zadosti in prav gnojiti, t. j. rastline najz gnojem vedno dobivajo dovolj hranilnih snovi, ki jih na vsak način potrebujejo. Rastlinam ne sme v zemlji nikdar manjkati **dušika, fosforove kisline, kalija in apna**. Te hranilne snovi so najmenitnejše sestavine gnoja. Če v zemlji, oziroma v gnoju, manjka le ene teh snovi, pa druge ne pridejo do zadostne veljave, četudi jih je v izobilju.

V naših zemljah primanjkuje že od narave fosforove kisline, zato naši pridelki niso zadostni toliko glede množine kolikor glede dobre, in še tisto fosforovo kislino, ki smo jo imeli, smo z roparskim gospodarstvom večinoma iz naših zemljišč odprodali s pridelki (žitom) in z živino, ne da bi poskrbeli za nadomestilo.

Če naj sploh govorimo o umnem gospodarstvu in umni živinoreji, moramo predvsem tla nasiti s fosforovo kislino. Zastonj je vsako pospeševanje živinoreje, če ne pokladamo zadosti fosfornata krmila.

Hlevski gnoj in gnojnica sta bila, sta in ostaneta najmenitnejši gnoj, a dokler ta gnoj nima po naši krivdi v sebi dovolj fosforove kisline, kajti živina je ne more privedi v gnoj, če je ne zaužije s krmo, toliko časa moramo fosforovo kislino dokupovati v obliki kakaga primerne fosfatnega umetnega gnojila.

Fosforovo kislino najbolje spravimo v zemljo na zemljiščih, ki naj trajno služijo za pridelovanje sena ali zelene krme (na travnike, deteljišča, ornice itd.) z jesenskimi ali z zimskim gnojenjem s **Tomasovo žlindro**, ki učinkuje 3 do 4 leta. Važno je omeniti, da ima Tomasova žlindra poleg fosforove kisline v sebi tudi do 60% najfineje zmlatega apna, zato ona ni samo fosfatno, ampak tudi apneno gnojilo in njeno fino zmlato apno nudi rastlinam na jako dober način lahko užitno apneno hrano, ki je v naših zemljah večinoma ni dovolj užitne.

Kdor bo pa gnojil **samo** s Tomasovo žlindro, bo v pričetku pač imel znatno večje pridelke, a čez nekaj let zemljišče opeša, če istočasno na katerikoli način ne dobi še drugih potrebnih rastlinskih hranilnih snovi in se travniška zemlja ne bo z branjem vsako pomlad dovolj prezračevala, kajti drugače prično rasti lišaji, mah in resje. Gnojite torej na vsak način s Tomasovo žlindro, zraven pa **ne pozabite** pognojiti tudi s **kalijem**, z **apnom** in prav posebno z **dušikom**, ki ga najceneje hitro učinkujočega spravite v zemljo z gnojico. Travnike in deteljišča pa vsako pomlad temeljito prebranjajte!

Živalsko telo je sestavljeno iz samih celic, ki vsaka zase živi in v telesu deluje. In kakršno je delovanje celic, tako je vse uspevanje živali. Najvažnejši del celice je njeno jedro, ki mora imeti v

sebi določene fosfornate spojine, ki pridejo vanj s krvjo, ki se dela iz krme. Rastoča žival potrebuje fosfornate snovi predvsem za razvoj okostja, ki more močno in veliko postati, če se v njem nabere fosforovokislo apno, potrebuje jih za celično jedro, ki sestoji iz fosfornatih beljakovin, in če naj se celice dele, t. j. razmnožujejo, v čemer ravno tiči rast vsega telesa, potem mora vsaka rastoča žival v sebi dobiti s krmo dovolj fosfornatih snovi. Pa tudi delovanje celic dorasle živine sloni na zadostni množini fosfornatih beljakovin v jedrih celic, zato **dela le fosfornata krma sploh rastno, veliko, močno mlečno in zdravo goved**. Brez fosfornatih umetnih gnojil pri nas torej za enkrat ne moremo dvigniti pridelka na deteljiščih, travnikih in njivah in povzdigniti živinoreje; ne pomagajo nam prav nič najboljši biki-plemenjaki, če nimamo krme napolnjene s fosfatnimi hranilnimi snovmi. Fosfatne hranilne snovi za prehranjevanje živine so pa le tedaj res kaj vredne, če jih živina užije fino po krmilih razdeljene, kamor so vanje prišle naravnim potom prirasti. Vobče je le slepilo, skušati jih nadomeščati s klajnim apnom ali celo z ničvrednimi redilnimi praški.

Gnojite torej jeseni ali v pričetku zime z najprikladnejšim fosfatnim umetnim gnojilom, s **Tomasovo žlindro**, in sicer na oral s 300 do 400 kg, pridenite 100 kg kalijeve soli in vozite pridno na svoja zemljišča gnojnico in, če ni drugače, tudi hlevski gnoj ter spomladi na vsak način travnike in deteljišča temeljito prezračite z branjem.

Vsa umetna gnojila dobite pri podpisani družbi po cenah, ki so vedno objavljene v družbenem glasilu „Kmetovalcu“, naročajte pa **rajši** skupno cele vagone, ker je to veliko cenejše. Podružnice c. kr. kmetijske družbe kranjske naj posredujejo skupno naročanje in tako olajšajo kmetovalcem dobavljanje umetnih gnojil po nizkih cenah. Vrednost umetnih gnojil je odvisna od množine rastlinskih hranilnih snovi, ki se v njih nahajajo, zato je nakup teh gnojil vedno zadeva zaupanja. Že ime ter glas podpisane družbe jamči za najnižjo ceno pri polnem jamstvu za napovedano vsebino. **Varujte se pa agentov**, ki Vam prodajajo umetna gnojila navidez ceneje, a Vam ne jamčijo za vsebino! Saj mora vsak vedeti, da je n. pr. 100 kg težka vreča Tomasove žlindre, ki ima v sebi le 16 kg fosforove kisline, manj vredna kakor tista vreča, ki je ima 18 ali celo več kilogramov. Število odstotkov, zapisano na vreči, še ni nikako jamstvo, ampak le kemijska preskušnja, ki zanjo naša družba poskrbi, zato se družbeno blago prodaja na skrajno pošten način s popolnim jamstvom. Le s tega stališča naj se cene umetnih gnojil vsekdar presoja.

Krmljenje z oljnimi tropinami.

Krmljenje je za uspeh živinoreje zelo pomembno. Ni enako, ali enoleten junček tehta 200 ali 300 kg, in tudi denarnica čuti razloček, če krava na leto daje po 1200 ali po 2000 l mleka, posebno tedaj, če so stroški za večji pridelek manjši kakor večji skupiček. Da imajo v Švici in na Zgornjem Bavarskem bolj rastno in bolj koščeno mlado živino, ni toliko vzrok samo pasma, kolikor boljše krmljenje. Zato tudi pravijo, da gre pasma skoz gobec, t. j., da najboljša pasma in živinorejska pravila nič ne veljajo, če živine ne krmimo prav.

Toda uspeh ni odvisen le od tega, koliko krme živina dobiva, marveč tudi od tega, kako je krma sestavljena. Večinoma nedostaja beljakovin in tolšče. Ko so umni živinorejci to spoznali, so si zelo uspešno pomagali s krmili, ki imajo mnogo beljakovin in tolšče v sebi; to so oljne tropine. Toda oljnih tropin je mnogo vrst, ki za naše razmere niso dobre.

Izmed dobrih oljnih tropin, ki hodijo pri nas v poštev, so orehove, lanene in sezamove tropine.

Orehove tropine so ostanki pri stiskanju takozvanega podzemeljskega ali kitajskega oreha, ki daje izborno namizno olje. Tudi tropine tega oreha so izredno tečne, pospešujejo mlečnost, so izborna krma za pitanje živine, vsebujejo izmed vseh oljnih tropin največ beljakovin in maščobe in so vkljub temu najcenejše. Zaraditega jih strokovnjaki-členjaki, kakor je dr. E. Pott v Monakovem, in izkušeni živinorejci najtopleje priporočajo.

Povprečno vsebujejo:

pšenični otrobi	14%	beljakovin	in	4%	maščobe,
lanene tropine	32%	"	"	8%	"
orehove tropine	48%	"	"	8%	"

Pokladati je živini orehove tropine zmlete, med rezanico pomešane, nekoliko z vodo poskropljene, da se ne izpraše. Mlečni živini prija izborna. Mleko je mastnejše in iz njega izdelano maslo dobi prijeten okus po mandelnih. Prve dni je seveda pokladati le $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ kg; v 8—14 dneh pa že 1— $1\frac{1}{2}$ kg na vsako kravo. Konjem te tropine zelo prija. Namesto 6 kg ovsa pokladajte težkim konjem le 3 kg ovsa in $1\frac{1}{2}$ kg orekovih tropin; to jim več zaleže kakor sam oves in vi prihranite dnevno okroglo 30 vinarjev pri vsakem konju. Konjem gredo orehove tropine posebno v slast; po njih dobe gladko dlako, postanejo trpežnejši in so baje manj podvrženi smoliki. Kolika je pri konjih, ki jim pokladate orehove tropine, zelo redka prikazen. Tudi kobilam in žrebcom so orehove tropine najboljša in najcenejša piča. Za pitanje živine so orehove tropine najbolj prikladne. Ravno tako izborne so za pitanje prasičev v zmesi s krompirjem, s siratko ali s posnetim mlekom. Prasiči se izredno hitro opitajo in njih meso je jedrnatost in slastno, tako tudi slanina. Upoštevajte vedno, da so orehove tropine z ozirom na velikansko množino beljakovin in maščobe, ki jih imajo v sebi, izmed vseh močnih krmil najcenejša krma.

Ker so pa te tropine zelo mastne, se morajo hraniti v suhih, zračnih shrambah, sicer se v vlažnem kraju rade pokvarijo. Pregrete tropine je pa treba skuhati, preden se pokladajo živini.

Naša družba oddaja svojim udom oljne tropine in jamči, da vsebujejo najmanj 56% beljakovin in maščobe, t. j. torej vsaj trikrat več kakor pšenični otrobi.

Lanene tropine. Že zdavnaj znano, toda premalo uvaževano močno krmilo so lanene tropine. Veliko njihovo redilnost, okusnost in zdravilnost pozna skoraj vsakdo, in vendar jih živinorejci pokrmijo le toliko, kolikor se jih izdeluje v deželi. To je pač zelo malo. Dobro lanene tropine imajo povprečno $2\frac{1}{2}$ krat toliko beljakovin in tolšče v sebi, kolikor jih imata oves in koruza, 2 krat toliko, kakor pšenični in rženi otrobi, 3 krat toliko, kolikor dobro seno.

Koliko kmetovalcev daje teletom po odstavljenju napačno krmo! Koliko odstavljenih telet vsako leto pogine, koliko jih zaradi nedostatne

krme slabo rase, da vedno ostanejo mršava! Kar se zamudi in zagreši v tem času, se pozneje ne da več nadomestiti in popraviti. Skoraj vsi živinorejci to vedo, drugače pa vendarle ne ravnaajo. Ta prilika je tudi najugodnejša za uspešno rabo lanenih tropin. Rabijo se najbolje na ta način, da se najprej ovlaži rezanica, na njo se pa potresejo lanene tropine z nekoliko drugih močnih krmil ter se vse skupaj dobro premeša. Z ozirom na starost in velikost telet se daje enemu po $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ kg, enoletnim po $\frac{1}{2}$ do 1 kg lanenih tropin na dan. Posebo dobro vplivajo lanene tropine na molzne krave, če jih dobivajo v pičah 14 dni pred otelitvijo in 14 dni po nji. Ta zelo okusna in lahko prebavna piča tako krepi živali, da navadno lahko prestanejo otelitev, pa tudi pozneje ne zbole tako lahko (n. pr. za telečjo vročnico). Pa tudi sicer so lanene tropine zelo dobre za vse živali, če hočemo dobro storiti slabotnim, bolehnim in izdelanim živalim ter jih okrepiti. V tem oziru lanene tropine največ izdajo, če jih pokladamo dalj časa.

Sezamove tropine. To močno krmilo dobivajo, ko iz sezamove rastline (*sesamum indicum* in *sesamum orientale*) iztiskajo olje. Naša družba oddaja tudi te tropine, ki jih dobivajo iz najboljšega vzhodnoindijskega, oziroma jutrovega semena. Sezamove tropine imajo povprečno v sebi:

suhe snovi	89 %
in v tej:	
beljakovin	37 %
sirove tolšče	11 "
nedušičnatega izvlečka	23 "
sirove vlaknine	8.5 "
pepela	9.5 "

V belih sezamovih tropinah je sedaj navadno 50% beljakovin in tolšče in se za toliko tudi jamči. Sezamove tropine so torej redilnejše in so laže prebavne kakor oljne tropine ter prav tako ugodno vplivajo, t. j. nimajo nikakih postranskih neugodnih učinkov. Posebno je treba opozoriti na veliko množino apna in fosforove kisline, ki je v teh tropinah, in so vsled tega posebno dobre za mlado živino. Izborne so te tropine za pitance. Zdrobljene ali zmlete sezamove tropine se tudi lahko dajo konjem namesto ovsa in delavnim volom. Konjem se jih daje po 1 kg na dan, pomešanih z ovsom, s kakim drugim močnim krmilom ali z rezanico; zmes se nekoliko ovlaži. 1 kg tropin nadomesti $2\frac{1}{2}$ kg ovsa. Volom se lahko dajo v poljubnih množinah, brez drugih močnih krmil, pomešane z rezanico. Končno so sezamove tropine prav dobra krma za molzne krave; daje se jim jih po 1 kg na dan zdrobljenih ali zmletih, ali pa pomešanih med druga primerna krmila, in ni se bati, da bi imele kake nepovoljne posledice. Nasprotno, redno krmljenje belih sezamovih tropin pomnožuje mlečnost, in le v tem slučaju, če so le preveč tega krmila pokladali, je bilo presno maslo nekoliko bolj mehko. Mi toplo priporočamo bele sezamove tropine našim živinorejcem, ker so redilnejše kakor lanene. Če teh tropin kako živinčce prvi dan ne mara, to nič ne dé, čez par dni se že nanje navadi in jih potem hlastno žre.

Zelo važno pa je, da dobimo oljne tropine čiste, nepokvarjene in nepredrage.

Da je pričela družba oddajati tudi oljne tropine, ji je povod dejstvo, da se kaže z zboljšano živinorejo in s povzdigo mlekarstva večja potreba po močnih krmilih, ki izmed njih pri nas z malo izjemo rabimo le otrobe. Visoka cena pri otrobih bi pa ne bila še tako hudo zlo, toda resnica je, da se pri nas prodaja največ

ogrskih otrobov, ki večinoma niso pristni in imajo razne ničvredne primesi v sebi, zlasti zmlete riževe mekine. Taki otrobi največkrat niso niti 6 K vredni.

Izbornu nadomestilo za otrobe je moka iz raznih tropin. V krmilih je največ vredna dušičnata snov, ki jo imenujemo beljakovino; od nje je zavisna tečnost in cena posameznih krmil.

Vse omenjene oljne tropine so veliko več kakor še enkrat toliko vredne kakor otrobi; vrhutega pa silno vplivajo na zdravje, hitro rast in debelenje ter na mlečnost živine; poleg tega pa stanejo skoraj toliko kakor otrobi. $\frac{1}{2}$ kg zmletih tropin zaleže več kakor 1 kg otrobov, stane pa manj.

Oljne tropine prihajajo k nam deloma iz domačih oljaren ter iz velikih tvornic v Trstu in na Reki. Žal, da so bile zadnje letine za laneno in sezamovo seme silno slabe, zato je cena temu semenu zelo visoka in vsled tega tudi tropinam. Lanenih in sezamovih tropin včasih kar naravnost sploh ni mogoče dobiti. Pri današnjih cenah so orehove tropine skoraj najbolj priporočene, ker so poleg njih velike vsebine hranilnih snovi obenem najcenejše.

Naša družba ima oljne tropine vedno v zalogi in so cene objavljene v vsaki številki „Kmetovalca“ med družbenimi vestmi.

Ne kupujte umetnih gnojil od agentov!

Vsebinsa rastlinskih redilnih snovi (fosforove kisline, kalija in dušika) v umetnih gnojilih se z očesom in s tipanjem z roko ne da določiti. Edino kemik s svojim znanjem in s svojimi pripomočki more v kemijski delavnici dognati njih vsebino in določiti, če je cena primerna z ozirom na vsakokratne tržne cene posameznim čistim redilnim snovem.

Kdor kupi umetna gnojila, kupi vselej mačka v žaklju! Sele kmetijska preskušnja pove, kaj se je kupilo. Kemijska preskušnja je pa draga in se je ne izplača delati pri nakupu par sto kilogramov umetnih gnojil. Edino naročniki celih vagonov umetnih gnojil si lahko od tvornice dajo jamčiti dogovorjeno vsebino s pogojem, da tvornica plača preskušnjo. Bodimo odkritosrčni! Zaseben trgovec prodaja, kar hoče; on navadno pravi: Takole je gnojilo, toliko stane, vzemi ga, ali ga pa pusti!

Pri kmetijskih zastopih je drugače, kajti oni niso podjetja, zasnovana na dobiček, temveč v korist kmetom, da se varujejo prevare. Kmetijska družba kupi zajamčeno umetno gnojilo, ga da preskusiti in jamči za vsebino gnojila, ki ga nadvse oddaja. Tukaj je vsaka prevara kmeta izključena. Kmetijska družba tudi poučuje, s kakšnimi umetnimi gnojili, t. j. s katerimi redilnimi snovmi je dotični svet in rastlini primerno letnemu času gnojiti. Čilski soliter jeseni rabiti je n. pr. blaznost. Tomasova žlindra in kostna moka sta le za jesensko rabo, dočim je superfosfat za pomlad itd.

Z velikim trudom smo vpeljali na Kranjskem in tudi po drugih slovenskih deželah umetna gnojila; naš kmet sedaj že pozna njih veliko vrednost ter jih v veliki množini kupuje. To dejstvo so pa že pričeli izkoriščati brezvestni trgovci, ki računajo na kmečko nerazsodnost, ter po svojih agentih za drag denar vsiljujejo kmetom umetna gnojila, ki so predvsem odločno predraga, bžkone pa naravnost sleparska; oni niti ne povedo, iz česa so, ne jamčijo za vsebino, oziroma na

napačen način, in se ne brigajo, če so sploh primerna.

Tudi pri nas na Kranjskem skušajo agentje, računaje na kmetško nerazsodnost, z umetnimi gnojili varati nevešče kmetovalce ter jim premalo vredna umetna gnojila predrago prodajati. Že pred par leti smo to početje po zaslugi ožigosali ter smo potem dobili od dotičnih agentov sirova pretilna pisma, dasi nikogar nismo imenovali, in tvrdka Blowsky & Comp. (lastnik Ivan Beranek) v Pragi, Vaclavov trg 43, nam je potom ljubljanskega odvetnika celo pretila s tožbo, če svojih trditev ne prekličemo. Mi smo seveda vsa ta pisma vrgli neodgovorjena v koš, a se nas nihče ni upal tožiti. Ravnokar pa je izšla knjiga kmetijskega učitelja Edvarda Reicha v Olomucu, ki piše o sleparstvih, ki se gode pri prodaji umetnih gnojil po zakotnih prekupcih, in med drugim navaja slučaj, da je gori imenovana tvrdka samo pri enem vagonu umetnih gnojil zaslužila 733 K, seveda na škodo kmetovalcev. Vse take tvrdke tako postopajo, da se jim s kazenskim zakonom ne more blizu, kajti predrago prodajanje kakega blaga ni sleparstvo v zmislu kazenskega zakona in je le izkoriščanje neumnosti. Proti temu se da le s poukom kaj doseči. Navadno si take izkoriščajoče tvrdke izberejo kake hribovske pokrajine, kjer so ljudje še malo izobraženi, in imajo priliko, da si nemoteno polnijo svoje nikdar polne žepe. V najnovejšem času smo izvedeli, da je neka tvrdka po Gorjancih okoli Novega mesta prodala 34 vagonov superfosfata, in smo prepričani, da so bili odjemalci po nepotrebnem oškodovani za več tisoč kron, kar je tem bolj žalostno, ker so ti kraji posebno revni. Agentje govorijo o „centih“, v naročilne liste pa zapišejo cene za 50 kg, in če jih potem kdo prime, pa pravijo, da so govorili o carinskem centu, kakor je v Nemčiji običajen in je le polovica našega kilogramskega centa, t. j. 50 kg. Posebna vaba za kmete je prodaja blaga na upanje za celo leto, kar pa tak prodajalec lahko stori, saj mora izgubljene celoletne obresti kmet presneto drago plačati.

Prodaja umetnih gnojil, ne da bi se strokovnjaško pravilno jamčilo za vsebino, je navadno sleparstvo, zato kmete nujno svarimo pred agenti z umetnimi gnojili. Pokažite vsakemu takemu agentu prav odločno vrata. Zavedni kmetje pa poučujte svoje manj zavedne sosedo.

Pri kmetijski družbi dobí vsakdo vsakovrstna umetna gnojila zajamčene kakovosti, in sicer veliko ceneje kakor jih sploh agent more ponuditi, celo če res prodaja pošteno blago.

Le zahtevajte od takega agenta, da Vam pismo naznači pravo ime gnojila (ne zaznamovano z izmišljenimi črkami), da pove, iz česa obstoji, da jamči za % fosforove kisline, kalija ali dušika in da se zaveže plačati kemijsko preskušnjo, ki bo njegove pismene napovedbe potrdila, in videli boste, kako hitro izgine iz hiše ter se takoj odreče vsaki kupčiji. Pri fosforovi kislini superfosfata mora povedati, koliko je v vodi raztopne, pri fosforovi kislini Tomasove žlindre in kostne moke pa, koliko je v citronovi kislini raztopne. Mimogrede naj omenim, da so tudi sirovi fosfati, ki imajo pač v sebi fosforovo kislino, a ta se v zemlji ne taptopi, zato so taki sirovi fosfati pač poceni, niso pa zanič, a brezvestni trgovci jih prav drago prodajajo za polnoveljavna fosforovokisla umetna gnojila.

Pri kaliju mora jamčiti za čisti kali, ne pa za žveplenokisli kali in pri dušiku mora označiti, kakšne vrste je, t. j. odkod izhaja, kajti dušik v parjeni kostni

moki ima le $\frac{2}{3}$ vrednosti dušika v čilskem solitru in dušik v odpadkih volne ali usnja ima le $\frac{1}{2}$, oziroma $\frac{1}{5}$ vrednosti solitrovega dušika.

Umetna gnojila, njih rabo in kupčijo z njimi je treba poznati, drugače je prevara in sleparija neizogibna, zato kmetje najbolje storite, če se z agenti niti v pogovor ne spuščate ter se ravnate po naših navodilih in umetna gnojila kupujete pri c. kr. kmetijski družbi, ki jamči za vsebino redilnih snovi in sploh za vse tisto, kar svojim udom priskrbuje.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavi pricetne ške imena in kraja. Če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priloženih 50 h v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 212. Imam 11 mesecev staro telico, ki spiše na dan neverjetno velike množine vode. Če ta telica pije, kolikor vode hoče, se ji potem vedno pojavlja krvava scalnica, drugače gre pa od nje silno veliko scalnice, ki je čista in brezbarvna kakor studenčnica. Telica izvira od 10 let stare krave, ki je izredno dobra molznica, in od čistokrvnega simodolskega bika. Ker telica ne opusti te razvade in v zadnjem času daje krvavo scalnico, kadar se preveč napije, sem ji pričel dajati zdravilo iz galuna, hrastove skorje in kafe, a nisem dosegel uspeha. Vprašam torej, je li taka brezmejna žeja razvada ali bolezen, kako se odpravi, je li moj način zdravljenja pravilen ali kaj naj storim? Po mojem mnenju je telica dobila bolezen na obistih vled grde razvade, vsled česar so se obisti raztegnile, in na to meri moje zdravljenje. Če se razvada ali bolezen popravi, bo li telica potem porabna za plume? (M. Š. v V.)

Odgovor: Velika žeja Vaše telice ni razvada, ampak je posledica bolezni. Telica ima bržkone scalnično drisko, ki je posledica napačnega delovanja obisti, in v takem slučaju žival oddaja vodeno scalnico brez beljakovin, t. j., kakor Vi pravite, scalnico čisto kakor studenčnica. Če bolezen dolgo traja, se obisti vnamejo in se izceja krvava scalnica. Scalnično drisko povzroča plesniva in zatohla krma, strupene rastline v krmi, prehlajenje, obolenje živčevja, poškodovanje jeter in končno tudi kako okuženje. Če je krma vzrok in se ta izpremeni, se bolezen kmalu na bolje obrne, drugače pa in če je bolezen že zastarana, pa lahko trpi več mesecev in celo leta. Od Vas pričeto zdravljenje ni zanič. Naj smo na podlagi Vašega pisma bolezen ugenili ali ne, sami ne morete ničesar doseči, ampak morate na vsak način poklicati večšega živinozdravnika.

Vprašanje 213. Odkod prihaja, da so se moje kokoši tako poslabšale? Nikdar nisem bil brez jajec, a sedaj od oktobra do novega leta nobena kokoš ne znese jajca. Vpeljati nameravam belo rotvajnsko kokošjo pasmo, zato vprašam, če je ta pasma priporočena? Kje se dobiva kostna moka, fosforovokislo apno in zmleta rogovina, kar vse v „Perutinarju“ priporočate, da naj se poklada kokošim kadar se golijo? (F. K. v K.)

Odgovor: Če naj kokoši tudi pežimi neso, morajo biti pravilno oskrbovane in krmljene ter kolikortoliko tudi dobre jajčarske pasme. Kokoši pa zlasti tedaj postanejo slabo plodne, t. j. neso manj ali nič jajec, če izvirajo iz plem-

njenja sorodnih živali. Na vsak način morate dosledno skrbeti za tujega petelina, ki ni v krvnem sorodstvu s kokošmi. Rotvajnska kokoš je neka vrsta domače štajerske kokoši, ki je razmeroma dobra jajčarica in obenem prav dobra klavna žival. Kostna moka je isto, kar je fosforovokislo apno, ki se dobiva pod imenom klavno apno. Zmleta rogovina se v trgovini težko dobi in se navadno v majhnih množinah tamkaj dobiva, kjer izdelujejo razne predmete iz rogovine. Namesto vsega tega morete s pridom pokladati kokošim ribjo moko, ki se dobiva pri naši družbi in ima v sebi veliko fosforovokislega apna ter kokošim sorodne beljakovine, zato ribja moka prav izdatno pospešuje nesenje jajec.

Vprašanje 214. Pri nas imamo občinski posredovalni urad, ki mu načeluje župan, ki pa ni zmožen in zato upravlja namesto njega vse posle občinski tajnik, ki je od župana popolnoma odvisen. Za ogled na mestu, ki niso od županova hiše niti 4 km oddaljeni, računa kar po 8 K. Ali je župan upravičen kaj računati za svojega tajnika, kadar ga zastopa v zadevah, ki se tičejo občinskega posredovalnega urada? (P. G. v L.)

Odgovor: Pri občinskih posredovalnih uradih smejo voditi razprave samo po zakonu izvoljeni zaupniki, in če je župan tak zaupnik, ne sme namesto njega sodelovati tajnik, če ni obenem pravilno izvoljen zaupnik. Obravnava, ki pri njej ne vršijo poslov občinskih posredovalnih uradov edinole pravilno izvoljeni zaupniki, je protipostavna in ničeva ter nima tajnik, ki nadomešča župana in ki ni zaupnik, nobene pravice do kake odškodnine. Služba zaupnika je častna služba in se mora torej opravljati brezplačno; vendar pa pristojna zaupniku odškodnina za dejanske in morebitne izdatke ter za zamudo časa, in sicer slednje po tarifu, ki ga določi deželni odbor. Od strank se ne sme pod nikako pretvezo zahtevati kaka pristojbina, izvzemši pristojbina za poravnalni kolek, morebitni stroški za ogled na mestu (ki jih po tarifu določi deželni odbor) ali za vročitve.

Vprašanje 215. Letošnjo pomlad sem kupil pri kmetijski družbi seme nemške detelje, ki dobro rase in uspeva, toda v detelji se je zaplodila predenica. Že pri prvi košnji je bilo nekaj predenice opaziti, pri drugi košnji pa že več. Kako zatrem predenico na deteljišču, da se ne bo širila? (F. K. v D.)

Odgovor: Vse deteljno seme, ki ga naša družba svojim udom oddaja, je pregledano od kmetijsko-kemljskega preskušališča ter je vsaka vreča od tega urada le tedaj zapečatena, če je seme našla čisto. Popolnoma čistega pa deteljnega semena ni mogoče prirediti in preskušališče potrdi tudi tiste vreče, ki v njih najde le kako posamezno predenično zrno. Sicer pa more priti predenica tudi na kak drug način na njivo, bodisi da so ostala na njivi kaliva zrna od prejšnjega leta, da se zaneso z gnojem, z vetrom, po pticah itd. Najboljše sredstvo, predenico v deteljišču zatreti, je, da se takoj odstrani, kjer se pokaže, in sicer vsekako preden odcvete in naredi zrelo seme.

Vprašanje 216. Imam kravo, ki je že trikrat storila, pa je po vsakem teletu bolj trda za molžo, da jo sedaj dekla je prav težko molze. Tudi zadnje tele je z veliko težavo sesalo. Krava ima veliko mleka in boljše od drugih. Ali je kako sredstvo, da bi bila krava bolj mehka za molžo? (I. F. v G.)

Odgovor: Trda molža more imeti več vzrokov. Seskova tuljava je pod vimenom zaprta s zaklopno mišico, ki se iz kakega vzroka lahko čim dalje bolj trdi in je potem seveda molža otežkočena. V tem slučaju pomaga, če se v sesek vtakne mlečna cevka, ki sčasom povzroči, da je ta mišica bolj ohlapna in molža lažja. Še bolje to naredi živinozdravnik s katetrom. Mlečne cevke morete dobiti pri naši družbi.

Trdo molžo povzročajo tudi izrastki v sesku in pesek v sesku, ki se tvori iz mlečnih soli. Ta pesek lahko postaja čim dalje bolj debel in se lahko narede mlečni kamni v debelosti lešnika. V zadnjih dveh slučajih more hitro pomagati živinozdravnik.

Vprašanje 217. Kako preženem ščurke, ki so se mi zaredili v kuhinji popolnoma novo sezidane hiše? (I. D. v V.)

Odgovor: Proti ščurkom je več sredstev, ki se včasih dobro sponeso, včasih pa nimajo posebnega učinka. Posebno se hvali zmes iz moke, sladkorja in boraksa. Ščurki, ki to zmes jedo, večinoma poginejo. Boljša od vseh sredstev je pa skrajna snaga in pa, če se odstranijo vsa skrivališča. Ščurki so ponočne živali. Nikjer ni puščati ostankov jedi, da bi mogli ščurki do njih, in dobro je zadelati vse luknje in špranje v zidu in v tleh. Če ščurki nimajo kaj jesti, in kje prebivati, pa poginejo, oziroma izginejo. Dober preganjalec ščurkov je jež, ki je tudi ponočna žival in kmalu vse ščurke s pota spravi. Jež je pa lahko z lo nadležen, kajti ponoči je silno živahen in dela velik ropot.

Vprašanje 218. Pri kravi sem zapazil, da ima nekaj časa sem krvavo scalnico. Kaj je temu vzrok in kako se odpomore? To kravo sem namreč pred štirimi tedni kupil. Ali je prodajalec dolžan tako bolno kravo nazaj vzeti? (R. K. v L.)

Odgovor: Vi nam niste pojasnili, kako krvava je scalnica. Vaše krave. Scalnica je lahko tako krvava, da ima v sebi precejeno kri, ki jo rjavo barva, in se s prostim očesom ne zapazijo deli krvi, ali pa je scalnila pomešana s strjeno krvjo, ki se lahko zapazi. V zadnjem slučaju so vzroki bolezni v obistih in mehurju, ki povzročajo krvavenje, v prvem slučaju so pa drugi vzroki ter obisti le precejajo vsled kake druge bolezni razkrojeno kri. Naj bo vzrok krvomočnosti katerikoli, sami ne morete ničesar storiti, ampak morate na vsak način poklicati živinozdravnika. Bolezen je navadno ozdravljiva. Kupčija bi se dala le tedaj razdreti, če bi mogli dokazati, da je bila krava že pri prejšnjem lastniku bolna in da je bolezen neozdravljiva.

Vprašanje 219. V zadnji številki „Kmetovalca“ priporočate ribjo moko kot izborno močno krmilo za prasiče in perutnino. Gotovo boste mnogim bralcem prav zelo ustregli, če objavite, odkod je ribja moka in zakaj je šele sedaj prišlo to močno krmilo v trgovino, dasi so bile ribe že od nekdaj? (M. F. v H.)

Odgovor: V Severnem in Vzhodnem morju ob obali Nemčije je silno veliko različnih rib, in sicer neizmerno veliko več kakor v našem Jadranskem morju. Ribištvó v tem morju je bilo prej večinoma v rokah navadnih ribičev, ki so lovili ribe s popolnoma nedostatnimi sredstvi. Bilo je tudi takrat veliko ribjih odpadkov, zlasti od slankov in pri izdelovanju ribjega olja, toda ti odpadki niso bili dobri za krmljenje, četudi so imeli veliko beljakovin, ter so jih zato rabili le za gnoj. Sedaj pa ribištvó izvršujejo velike delniške družbe z vrsto parnikov ter vjamejo ogromne množine rib. Vse vjete ribe pa niso porabne za prodaj, bodisi sveže ali posušene, prekajene in osoljene, kajti med njimi so ribe, ki niso za trgovino. Posebno veliko vjamejo rib, ki so nekako tisto, kar so naši klini. Ker bi bilo škoda te morske kline proč metati, so jih pričeli sušiti in v moko mleti. Ta moka je sedaj izborno močno krmilo živalskega izvora za prasiče in perutnino. V drugih deželah že davno čislajo to krmilo in dolžnost naše družbe je bila, da ribjo moko kot močno krmilo vpelje tudi pri nas. Izdelovanje ribje moke je postalo v Nemčiji velika obrt in tudi kupčija s to moko je zelo obsežna. Dobra ribja moka, t. j. narejena iz svežih rib in brez previelike množine toliščobe, ki za prasiče ni dobra, se

ne more ceno izdelovati in prodajati, in zato je sedaj v Nemčiji mnogo izdelovalcev in prekupecev ribje moke, ki hočejo veliko zaslužiti ter vsled tega prodajajo manj vredno ribjo moko, ki ima primešane razne škodljive odpadke drugih rib in ima preveč toliščobe. S tako ribjo moko sleparijo v Nemčiji nevesče kmetovalce, ki se dajo zapeljati po nekoliko nižjih cenah. Zato pri tej priliki opozarjamo naše kmetovalce, da je ribjo moko kupiti le tamkaj, kjer že ime prodajalčeve jamči za pravo kakovost in se kupljena ribja moka da kemijsko preiskati. Če bo pri nas to krmilo vpeljano, bodo brezvestni trgovci skušali izkoristiti delo naše družbe ter bodo tudi začeli prodajati ribjo moko, in sicer ceneje kakor naša družba, in to jim bo mogoče edinole s prodajo nič vrednega blaga. Na to že sedaj opozarjamo naše kmetovalce, ki, žal, rajši vrjamejo sladkim besedam sleparjev, kakor našim strokovnim suhoparnim priporočilom.

Vprašanje 220. Kako in s čim se da vinski kamen raztopiti in kako je potem z njim ravnati, da se zboljšata sadjavec in petijot? (J. O. v J.)

Odgovor: Vinski kamen je kisli vinskokisli kalij. Da bi se ta rabil za zboljševanje sadjevca ali petijota, mi ni znano, pač pa se zato rabi vinska kislina, če se hoče premalo kislemu sadjevcu ali pa petijotu dodati kisline in ga stem napraviti bolj pitnega. Vinska kislina (nemško Weinsäure ali Weinsteinsäure) se dobiva v drogerijah v obliki trde, bele kristalizovane tvarine ali pa tudi stolčena v prah. Topi se v vodi in v alkoholu, in sicer v mrzli vodi 1:72 delov, v gorki še več, v alkoholu 2:06 delov. V sadjevcu ali petijotu, ki je zmes obeh, se torej tudi lahko raztopi. Kisloba teh pijač se s pridatkom vinske kisline lahko poljubno zviša, vendar je pa ne kaže zvišati več kakor za 1½‰, ker dobi pijača preveč sirov okus. Vinska kislina se v sadjevcu ali petijotu spaja deloma z različnimi rudninami in se zaradi tega kisloba sčasom zopet bolj umili. Če hočemo na pr. petijotu trajno zvišati kislino za 1‰, bo kazalo, da vzamemo približno 1200 gramov (1½ kg) vinske kisline na hektoliter. Kristalno vinsko kislino stolčemo v prah, ki ga vsujemo v kak škaf. Potem napolnimo škaf s pijačo, ki jo hočemo okisati, vse dobro premešamo, in ko se je ves ali vsaj del prahu stopil, vlijemo tekočino v sod. Če je v škafu ostalo kaj prahu, nalijemo vanj vnovič tekočino in zopet pomešamo in odljemo kot prvič in to toliko časa ponavljamo, dokler se ne stopi vsa vinska kislina. V sodu seveda zopet vso vsebino dobro premešamo. Ker je vinska kislina precej draga (1 kg stane 3 K 60 h do 4 K), se dostikrat bolj priporoča in je na vsak način tudi za okus pijače boljše, da jo pomešamo s kakim prav kislim vinom, ki ga lahko v mnogih krajnih prav poceni dobimo. Opomnim naj le še, da je prodaja z vinom pomešanega sadjevca prepovedana, ker je to proti vinskemu zakonu. Petijot se itak ne sme prodajati, najsi bo z vinom pomešan ali ne. B. Skalicky.

Kmetijske novice.

Poskusno razstreljevanje zemlje v svrhu rigolanja vinogradov priredi avstrijsko državno vinarsko društvo v pondeljek, dne 10. novembra t. l. ob devetih dopoldne v vinogradu grške kmetijske šole v Cerovcih pri Novem mestu ter v sredo, dne 12. novembra t. l. ob desetih dopoldne v vinogradu „Podbric“, ki leži v kat. obč. Podraga in je last kmetijskega društva v Vipavi. Poskuse bo pojasnjeval deželni strokovni učitelj Rudolf Zdošek. Deželni odbor vabi vinogradnike, da se udeležijo teh demonstracij v obilnem številu.

Kmetijske poučne tečaje bo prirejal deželni odbor tudi letošnjo zimo. Tozadnji tečaji bodo trajali po en dan,

dva do tri ali več dni, kakor bo to primerno krajevnim potrebam in razmeram. Predavalo se bo v prvi vrsti o kmetijskih stvarih, kakor o živinoreji, prasičereji, mlekarstvu, namakanju, osuševanju in gnojenju travnikov, o sadjarstvu, vinogradništvu in kletarstvu, o prvi pomoči in higijeni pri živini. Ravnotako se bodo upoštevale želje po predavanjih o ljudski higijeni, o hranilnicah in posojilnicah ter o ostalem združništvu, o občinskih posređovalnih uradih, zemljski knjigi, testamentu, o upravi in ustavi itd. Prošnje za prireditve takega tečaja je vložiti takoj pri deželnem odboru. V prošnji naj bo navedeno, kateri predmeti, po možnosti tudi kateri dnevi bi bili pripravi krajevnim potrebam. Navesti je tudi prostore, kjer se bo tečaj vršil, za kar so najpripravnnejše društvene dvorane, če teh ni, šolske sobe; načelno se pa tak tečaj ne vrši v gostilni. Za nedelje in praznike je po možnosti tudi navesti, kdaj se v dotičnem kraju vrši ta čas služba božja. Po možnosti se bo deželni odbor oziral na to, da se vršita po dva tečaja istočasno v sosednjih občinah, odnosno farah, da se predavatelji izmenjavajo. Prošnje je vlagati pravočasno, ker se vsled velikega zanimanja za take tečaje na zakasnele ne bo več mogoče ozirati.

Društvo absolventov kranjskih kmetijskih šol* dobiva čimdalje več vprašanj za posredovanje službenih mest svojih udov. Zato prosil razne delodajalce, ki iščejo strokovno izobraženih kmetovalcev, da se obračajo na to društvo. Seveda je pa tudi dolžnost prav vsakega absolventa, da pristopi k društvu kot ud. Društveni odbor prosil tem potom vse bivše absolvente grške šole, da mu po možnosti sporoče ona službena mesta v naših južnih deželah, ki so dosedaj zasedena z absolventi te šole ali bi pripadala po svojem značaju le tem.

Družbene vesti.

* **P. n. gg. družbene ude** uljudno opozarjamo, da so podružnični načelniki že dobili nabiralne pole za udnino za **l. 1914.**, in sicer s prošnjo, da naj izvolijo udnino pobrati do 1. decembra t. l. Prosimo p. n. gg. družbene ude, ki pri njih podružnični načelnik udnine ni pobral, da jo takoj načelniku izročijo. Nekatere ude prosimo za udnino kar naravnost, in te tudi prosimo, naj nam jo kmalu pošljejo, ker nam je sedaj lažje urediti zadeve udov, kakor ob novem letu, ko se delo tako silno namnoži.

* **Sadno drevje za l. 1914.** Za štiri brezplačna sadna drevesa se vsako leto zgodi toliko podružnic in posameznih udov, da bo c. kr. kmetijski družbi prav težko ustreči vsem zahtevam iz svoje drevesnice, zato odločno izjavlja, da se bo oddajalo spomladi brezplačno drevje edino le tistim podružnicam, oziroma udom, ki bodo do 15. februarja naročili sadna drevesa in do 15. februarja plačali tudi svojo udnino. Nikakor se pa ne more nobenemu udu dati večje število drevja proti plačilu.

Ribjo moko kot posebno izvrstno močno krmilo za prasiče in za perutnino, ki zlasti pospešuje pridno nesenje jajec in ki smo v njej v prejšnji številki „Kmetovalca“ priobčili daljši spis, bo imela odslej c. kr. kmetijska družba vedno v zalogi. Družba jo je dala preiskati v ljubljanskem deželnem kmetijsko-kemijskem preskušališču. Preiskava je dognala, da ima ta ribja moka 10% vlage, 53 1/3% beljakovin, dobrih

12% fosforovokislega apna in samo 2 1/2% tolščobe. Ta ribja moka je torej še boljše kakovosti kakor je tvornica jamčila. Družba more za tu navedeno vsebino jamčiti. Nujno svarimo pred nakupom kake ribje moke, kjer ne jamčijo za pravo vsebino. Nihče naj se ne zanaša samo na dano jamstvo, če istočasno sam ribje moke ne da preiskati. Taka kemijska preiskava je pa zelo draga in se izplača le tedaj, če se kupijo celi vagoni, ne pa majhne množine. Družba oddaja ribjo moko v manjših množinah kilogram po 35 vin., v celih izvornih vrečah, ki drže po 75 kg, pa kilogram po 34 vinarjev. Podružnice zadrage in sploh tisti, ki skupaj naroče najmanj 1000 kg ribje moke, plačajo kilogram le po 33 1/2 vinarja ter se jim vrhutega dovoli še 2% popusta, če naročeno ribjo moko takoj plačajo. V oddani teži je vedno všteta tudi teža vreče.

* **Poziv!** Na Dolenjskem, zlasti po Gorjancih v bližini Novega mesta, so prodajali v zadnjem času umetna gnojila, zlasti superfosfat. Opravičena je sumnja, da so bili kmetovalci vsled previsoke cene prodanih umetnih gnojil bržkone znatno oškodovani. Da se zadeva pravično pojasni in morebitno nadaljnje izkoriščanje nevednih kmetovalcev prepreči, prosimo tiste, ki so ta umetna gnojila kupili, da nam pošljejo vzorec gnojil v primerni steklenici. Vzorec je vzeti iz nenačete vreče v navzočnosti dveh prič ter je potem steklenico zamašiti, jo s popirjem zaviti ter zapečatiti in na zavoj naj se podpiše lastnik in obe prič. Za vzorec naj se vzame kakega četrt kilograma. Vzorec bo c. kr. kmetijska družba dala na svoje stroške kemijsko preiskati. Pošiljatev vzorca je izvršiti na družbene stroške ter je sporočiti, pod kakim imenom je bilo gnojilo kupljeno, počem in za kako vsebino je prodajalec jamčil. Želeti je, da se priloži morebitni od tvrdke podpisani naročilni listek, ki se bo seveda vrnil. Opozarjamo na spise o izkoriščanju kmetov z umetnimi gnojili v današnji številki „Kmetovalca“.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznajamo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbijo za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je 7.— 19% K 7.25 100 kg.

Naročbe na cele vagone po 10.000 kg se bodo izvrševale po naslednjih cenah.

K 544.—	K 578.—	K 612.—	K 646.—	K 680.—	K 714.—
16 %	17 %	18 %	19 %	20 %	21 %

za cel vagon z 10.000 kg, popust znaša z ozirom na prihranitev stroškov za prevažanje K 25.— pri celim vagonu.

Te cene je razumeti bazis Trst, t. j. naročnik bo plačal le toliko voznine, kolikor bi znašala iz Trsta do zadnje postaje, čeravno dobi žlindro naravnost iz tvornice. Vozni list naj se vselej družbi vrne.

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7.— 100 kg z vrečo vred.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem

*) Sedanji društveni odbor je objavljen med kmetijskimi novicami v 16. številki letošnjega „Kmetovalca“.

bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kaljeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 36—K 100 kg iz Ljubljane.

To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žit, krumpirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijskega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje vinogradov“ v peti in šesti številki in „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim oziranjem na umetna dušičnata gnojila“ v šesti številki letošnjega „Kmetovalca“.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijskega dušika, oddaja družba po 17 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetna gnojila“ v 3. številki letnega „Kmetovalca“.)

* Za živinorejce ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 20 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg. Vsled ugodnega slepa more družba dati večje množine teh tropin sedaj celo po ugodnejših pogojih, kakor oljarne same.

Lanene tropine, ki so zelo priljubljene, ima družba vedno v zalogi. Stanejo K 21.— 100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je ugodno kupila večje množine najfinije zmletih sezamovih tropin in jih oddaja po znižani ceni K 19.— 100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo v vrečah po 75 kg. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin, ker utegnejo oljarne pozneje ceno vsled večje porabe znatno povišati.

Sladkornata močna krmila kot izborna okrepčujoča primes k drugim krmilom ima c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje dovedi, prasičev ter za molzne krave po 19 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Opozarjamo na spis „Sladkornata močna krmila“ v 2. št. letnega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

Klajno apno, 38—42%, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 22 kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 h kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunanje se še posebej zaračunaj za vsako pošiljko 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi štopami za živino.

Ribja moka. Odslej bo imela c. kr. kmetijska družba v zalogi ribjo moko, ki je izborna močno krmilo za prasiče. Družba jamči za njeno sestavo in zlasti za okoliščino, da zanesljivo nima v sebi preveč toščobe. Opozarjamo prasičerejce na spis „Močno krmilo“ ribja moka kot pospeševalno sredstvo za rast in pitanje prasičev, ki je izšel v devetnajsti številki letošnjega „Kmetovalca“ in ki ga kot „Gospodarsko navodilo“ prasičerejem in tudi perutninarjem na zahtevanje brezplačno pošljemo. Ribja moka vsebuje najmanj 50% beljakovin, 13% fosforovokislega apna in največ 3% toščobe ter stane pri manjših množinah 35 vinarjev kg, pri izvornih vrečah po 75 kg pa 34 vinarjev kg z vrečo vred.

Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini na morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tiste narečila na živinsko sol se zvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje.

V a b i l o

k odborovi seji društva kmetijskih učiteljev iz južnih avstrijskih kronovin, ki bo v nedeljo, dne 2. novembra 1913 dopoldne ob enajstih v prostorih hotela Tratnik (Zlata kaplja) v Ljubljani, Sv. Petra cesta.

S P O R E D :

1. Poročilo odstopivšega načelnikstva.
2. Volitev novega načelnikstva (načelnika, podnačelnika, in poslovodje) v zmislu § 6. društvenih pravil z veljavo do prihodnjega občnega zbora.
3. Sprejem izvršujočih in podpornih udov.
4. Posvetovanje o uredbi slovenske strokovne terminologije.
5. Posvetovanje o uredbi katastra za strokovne službe.
6. Slučajnosti.

Z ozirom na važnost posvetovanja se ne vabijo samo odborniki, temveč tudi udje društva k polnoštevilni udeležbi.

Gospodje odborniki pa, ki bi se ne mogli udeležiti seje, naj vpošljejo svoje pisne nasvete k posameznim točkam sporeda.

Na Grmu pri Novem mestu,

dne 25. oktobra 1913.

Načelnikstvo.

V a b i l o

k občnemu zboru kmetijske podružnice na Breznici dne 9. novembra 1913 ob treh popoldne v dvorani stare šole na Breznici.

S P O R E D :

1. Pregled računov za leto 1913.
2. Volitev novega odbora.
3. Volitev odposlanca na občni zbor c. kr. kmetijske družbe.
4. Pobiranje udnine za leto 1914.
5. Slučajnosti.

Če bi ob določenem času ne bilo zadostno število navzočih udov, bo občni zbor pol ure pozneje sklepčen, če bo navzoča desetina udov.

Kmetijska podružnica na Breznici,

dne 26. oktobra 1913.

Josip Žemlja, načelnik.